

LA RENAXENSA,

PERIODICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

Preus de Subscripció.	Redacció y Administració	Reclams.
Tres mesos. 6 Rals.		Los subscript rs. per ratlla. . 1½ Ral.
Al estranger, tres mesos. . . 9 »		Los no subscriptors, per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . . 12 »	Carrer de Ripoll, n.º 22, segon pis.	Passant de 10 ratillas á preus convencional.
Un número sol. 1 »		

SUMARI.

Los Reys de Aragón y la Séu de Girona: per Fidel Fita.—Iglesia de la Merce, judici crítich: per Camilo Roure.—Gelosia (Poesia): per M. Fornells.—Las armas dels escuts de Catalunya y Barcelona consideradas en antigas monedas: per J. R. y F.—Tristesa y Soletat (Poesia): per P. Palau.—Certimens poéticos de Girona: per Emilio Grahit.—Festas de Barcelona.—Exposició de Bellas Arts.—Exposició agricola.—Miracle (Poesia): per Llorenç de Cabanyes.—Anécdotas.—Novas.—Reclams.

LOS REYS DE ARAGÓN Y LA SÉU DE GIRONA

DESDE L' ANY 1462 FINS AL 1482.

XXIV.

Sessió del Cabildo als 13 Juner de 1470, á que foren convocats los abats de Amer, de Breda y de Galligans ab lo prebost de San Martí Sacosta pera protestar contra dos gravámens notabilissims.—Fol. 91 a b.

Eodem die conveniunt hora misse in dicto capitulo R(everendi) d(omini) Jo(hannes) margarit de amerio (1) J(hannes) sempsio sancti salvatoris de breda (2), nicholaus de lauro san'ti petri gallicantus (3) abbates et bernardus serda prepositus sancti martini de costa (4), ad hoc invitati per honorabile capitulum, quo ordinante fuerunt missi nuncii ad convocandum eos. Quibus presentibus ac etiam presentibus omnibus de quibus supra (5), fuerunt eis exposita gravamina inportabilia deviancia a jure et contralibertatem ecclesie.

Primum gravamen fuit et est quod illustrissimus primogenitus et princeps gerunde remisit duas partes areragiorum et omnium reddituum consistentium in perceptione annua, sicut sunt census, censuaria et reliqua, etiam vassallis et subditis ecclesie ac debitoribus universis, nulla penitus facta distinctione inter illos

(1) Seria germá ó parent del bisbe.

(2) En lo abaciologi de Breda no l' menciona Villanueva XIV, 263, qui al mateix temps fa viurer al antecessor Juan Delgado fins al 15 de Maig de 1470.

Mes repensable que lo *Viaje literario* es encara la *España Sagrada* XLV, 172.

(3) Son n' bot Nicolau Deslor solsament compareix en lo *Viaje literario* XIV, 195.

(4) Brilla per son ausencia en lo *Viaje literario* XIV, 155 y en la *España Sagrada* XLV, 213.

(5) Lo Dr. Alfonsello, Juan Jofre de Serrahí, Pere de San Celoni, Miquel Valls y Bernat Prim canonges; Antoni Llorens, Pere Ferrer, Andreu Domenec, Juan Campa, Gaspar Puig y Miquel Alrà preveres de Cabildo.

qui terras cultivarunt et fructus perceperunt et alios qui nichil,—et quod tertia pars solvatur infra tres annos.

Secundum gravamen: quod deputati generales cathalonie sive XXVII persone representantes universum statum principatus cathalonie, ut verbis eorum utamur, imposuerunt talium trium solidorum pro mense solvendum per capita singulorum, etiam clericorum sive prelatorum.

Furunt etiam plura alia succinte comemorata. Super quibus honorabile capitulum requisivit ab eis cautum consilium; timentis incurrere indignationem principis, si solitam omnium clericorum fecissent congregationem, qui aperta fronte reputat hostes publicos status sui omnes impediens gesta per supradictos (1).

Quibus omnibus discussis fuit, conclusum quod eligerentur duo ex prelati et duo de capitulo, qui instarent reparationem gravaminum predictorum cum debita instancia, proponerentque necessitatem notoriam status ecclesiastici coram principe, persuadendo clementie sue quomodo per indirectum omnia onera tam alii equorum quam cetera solvantur de bonis clericorum et ecclesiasticarum personarum; que, ut plurimum, vivunt de redditibus annuis, de quibus si fiat predicta remissio duarum partium debitoribus, sequitur quod debitores ipsi solvant de bonis clericorum sibi a principe contra jus et justiciam et contra libertates ecclesie remissis; et (si) ipsi clerici de residua parte tenentur solvere tallium pretensum, et ex alia tertiā partem omnium pro custodia castrorum, quomodo impossibile et impracticabile est quod fit a principe. Quoniam clerici non possunt propriis manibus victum querere, sed de patrimonio Jesu christi sustentari; et ubi non sufficeret patrimonium Jesu christi, sive ecclesie, princeps teneretur eis administrare alimenta de oreis publicis, (ut patet ex libro genesis, XLVII c(apite), et 2.º (e)sdre (capite) VIII. Sed, pro dolor; quia deterioris conditionis est status ecclesiasticus nunc, peccatis nostris exigentibus, quam esset sub pharaone crudelissimo Rege, qui legis divine noticiam non habebat; quoniam apud illum tota terra egipti fuit tributaria, excepta terra sacerdotum que liberrima evasit ab omni servitute. Dicantur etiam alia plura, que aures pii principis et catholici cum dei adjutorio emolliant, prout eligendis dabitur in illa hora.

Et post plura, que ibidem fuerunt dicta et ruminata, fuerunt electi et deputati R(everendi) d(omini) de ame-

(1) Lo Consell dels XXVII.—Veji s' lo document XXVIII

rio et sancti petri) de gallicantu abbates; et pro parte hon(oralis) capituli d(ominus) precentor (1) et michael alrra, qui visi fuerant rationabiliter accepti illustrissimo d(omino) primogenito (2), cujus adventus fuit nobis denunciatus de proximo per litteras R(everendissimi) episcopi et sindici capituli.

Confidimus in domino quod non poterit tantus princeps denegare assensum; et ubi hoc fecerit, peccata nostra meruerunt majora; et utinam succedat nobis pro penitencia, quia solet benignus dominus fideles suos probare tamquam aurum in fornasse, et multa adversa preparare ut sic paucos in tempore comitet penam eternam que nobis debetur in temporalem, arg(umentum) o(capitis) si pecca(um) david, de peni(tentia), di(stinctio) ne) prima (3).

XXV.

Sessió del 15 Janer 1470.

1) Lley de capitació general intimada per D. Juan Margarit al clero de son bisbat de Girona.—Fol. 92 a, b.

Eodem die fuit mihi presentata, vel presentate littere R(everendissimi) d(ominus) episcopi per locumtenentem procuratoris regii culobera (4) de alrano cum notario domini galcerandi de villafredario deputati generalis cathalonie; in vim quarum pccit a me tallium novissimum impostum per dictos deputatos, et super aliis requisivit auxilium et favorem. De quibus omnibus verbum feci in capitulo. In quo fuit conclusum quod relinquatur eis executio; ex quo capitulum non consensit, ymo mandavit contradicere, sed voluerunt domini quod ad excusandum capitulum inserantur ad memoriam littere predictae, quarum tenor talis est:

Johannes, miseratione divina episcopus gerundensis, dilectis in christo R(everendis) abbatibus, prioribus, archidiaconis, prepositis, decanis, canonicis, precentoribus, sacristis, Rectoribus, ceterisque universis et singulis aliis presbiteris et clericis curatis et non curatis civitatis et dioc(esis) nostre dioc(esis) ubilibet constitutis, quibus presentes pervenerint et quomodolibet presentate fuerint, salutem in domino.

De et cum decreto illustrissimi domini Johannis primogeniti Aragonum etc., et sacri sui consilii assensu per R(everendum) et magnificos deputatos principatus Cathalonie representantes, intervenienteque insigni civitate barchinon(e), prescriptum et ordinatum fuit quod pro unoquoque foculario uniuscujusque civitates, ville, castri, oppidi, turris et collegii, cujusvis sit gradus et preheminentie pro stipendio equitum solvantur tres solidi promense. Vobis ideo et vestrum cuilibet dicimus et mandamus in virtute sancte obedientie quatinus, si et cum requisiti fueritis et seu quilibet vestrum requisitus fuerit pro parte dictorum deputationum et seu cujusvis alterius persone, dicti tallii congregatoris, dictum tallium solvatis et solvat juxta provisionem super hiis per ipsos jam factam et per presentium latorem vobis exhibendam; alio mandato minime expectato, cum sic pro conservatione rei publice decretum fuerit et provisorum. Alloquin, contra vos et vestrum quemlibet dictum tallium solvere recusantem procederetur et procedetur

(1) Juan Jofre de Serrahí. Havia sigut diputat del Cabildo de Girona als 5 de Janer de 1461. Vejis Colección de documentos inéditos del archivo general de la Corona de Aragón XIV, 231.

(2) En lo document XXI se ha vist que los mateixos ab data del dia primer de Desembre de 1469 foren mandats al Parlament pera tractar lo assumpte de la capitació. Del actual document se dedueix que tingueren bon aculliment de la part del Príncep.

(3) Decret Canónich de Graciá, part 2.ª

(4) Cu Lobera?

per censuras ecclesiasticas et alia remedia opportuna, eciam cum brachii secularis invocatione. In quorum omnium premissorum fidem et testimonium presentes fieri jussimus.

Datis barchinone die octavo mensis Januarii Anno nativitatis domini M.CCCCLXX, dico Septuagesimo.

Jo(hannes) ep(iscopu)s.

2) Lo repartiment he tawa del tall de tres sols (1).—Fol. 92 b, 93 a.

Sequitur taxatio tallii facia barchinone.

Primo, lo S(enyor) blsbe.	VIII ss.
Ardiacha major.	V ss.
Secrista major.	V ss.
Cabiscol major.	V ss.
Abat de sent F(eliu) de Girona.	V ss.
Ardiacha de beselu.	V ss.
Ardiacha dempurda.	V ss.
Canonge sent seloni.	III ss. VI d.
Valls.	III ss. VI d.
Terrades.	III ss. VI d.
Vedruna.	III ss. VI d.
Domenec.	III ss. VI d.
Prim.	III ss. VI d.

Dels XII Preveres.

Antoni lores.	III ss. VI d.
P(ere) ferrer.	III ss. VI d.
Campa.	III ss. VI d.
Vinyoles.	III ss. VI d.
Gaspar.	III ss. VI d.
Alrra.	III ss. VI d.

Beneficiats en la Seu.

Fuya.	III ss.
Dons.	III ss.
Ferran.	III ss.
Liure.	III ss.
Corbera.	III ss.
Castellet.	III ss.
Camps.	III ss.
Cerda.	III ss.
Bayle.	III ss.
Terrats.	III ss.
Pujades.	III ss.
Navet menor.	III ss.
Mayol.	III ss.
Eres.	III ss.
Caralps.	III ss.
Navet Major.	III ss.
Corones.	III ss.

Canonges e beneficiats en sent Felu de Girona.

Mercader.	III ss.
Traver canonge.	III ss.
Olmel.	III ss.
Narcis steve.	III ss.
Casteyo.	III ss.
Moyo.	III ss.
Canonge Jo(han).	III ss.
P(ere) Cots.	II ss. VI d.
Ramada.	II ss.
Jac(me) aragones.	II ss.
Cassa.	II ss. VI d.

Sent Marti Sa costa de Girona.

Mosel pebordre.	III ss. VI d.
Secrista.	II ss. VI d.
Lo curat.	II ss. VI d.
Mos(el) narcis.	II ss. VI d.

(1) Títol escrit a la marge.

Sent p(ere) de galligans.

Mos(el) labat.	V ss.
Fexes.	III ss.
Fra Johan.	II ss. VI d.
Rector de sent nicho(lau).	III ss.
Rector de S(anta) eulalia.	II ss. VI d.
Mos(el) Volta.	II ss. VI d.
Rector del mercadal.	III ss.
Monestir de prehicadors.	III ss. VI d.
Fra menors (l).	III ss.
De la merce (convent).	II ss.
Del carme.	II ss.
De sancta clara.	I s. VI d.
Monestir de S(ent) daniel.	III ss. VI d.
Capella major de S(ent) da(niel).	III ss.
Domer de sent daniel.	II ss.

3) Lo duch de Calabria, entrat á Girona en diumenge 14 de Janer, s'en va lo dia següent ab lo Sr. Bisbe no volent ascollar las reclamacions del Cabildo y dels pobres de la ciutat.—Fol. 93, a.

Eodem die (XV°) retulerunt electi (l) quod non potuerunt convenire cum R(everendis) abbatibus, simul cum eis electis, ad instandum reparationem gravaminum coram illustrissimo domino primogenito; ex eo quod intravit civitatem gerunde die dominica XIII Januarii, et ab ea, recessit hodie, die lune, XV, summo mane. Et creditur pie quod ideo recessit ne audiret clamores clericorum et aliorum pauperum civium huius tribulate civitatis. Misimus unum de capitulo ad domum R(everendissimi) d(omini) episcopi, et retulit accessissa, sive recessissa cum dicto illustrissimo primogenito. Et sic nullum superest remedium nisi divinum.

XXVI.

1) Acte del 23 de Octubre de 1470.—Gran victoria naval de Negrepont, decidida per la armada napolitana que manava Mossen PAX de Mallorca.—Fol. 118, a.

XXIII octobris recepi litteras, quas mandato R(everendissimi) d(omini) episcopi scripsit michi ven(erabilis) gabriel johannis presbiter de capitulo et major domus dicti B(everendissimi) d(omini) episcopi; que f. e. r. u. t. lecte in capitulo, quarum tenor talis est:

Al molt magnífich moss(enyor), e car etc., miss(er) andreu alfonsello canonge hi ardiacha, vic(ari) e offic(ial) del R(everendissim) S(enyor) b(isbe) de girona.

Mos(senyor) etc.

Air per manament del S(enyor) b(isbe) vos scrivi per g(racia) de moss(en) vinyo'es, responenvos á una que de vos avia aguda. Aquesta es solament per avisar vos e mos(senyors) de capitol com lo ill(ustrissim) S(enyor) primogenit ha agut hun breu de nostre S(enyor) lo papa com lo exercit del turch es romput e en mans de christians, en esta manera: com los venecians donaren sobre les fustes dels turchs e combateren longament en tal forma que los venecians eren quasi vensuts e romputs, apres sobrevingueren vint ga'eres qui no eren stades encara ab ells, administrant nostre S(enyor) deu tal jornada e tal secors (3), e donaren de fresch sobre los turchs hi en ajuda dels venecians e christians. E axi los han preses trenta galeasses grosses e satanta galeres sotils e altres moltes fustes a compliment de cent cinquanta; dic CL fustes entre unes hi altres. E mes de les fustes de dits turchs, vint galeres donaren a traves. Hi an los

(1) Convant de S. Francesch.

(2) Vejis' lo document XXIV.

(3) «Qui segons preica fra roff, fra menor (de Sant Francesch) eren de don ferrando darago, rey de Nápoli; (essent) capita per ell mossen par de mallorcha.» Nota marginal del doctor Alfonsello.

tots morts, que no saben lo nombre de fi en fi; sino que es comuna stima quey ha morts sobre vuytanta milia combatents, dic LXXX. Apres, hora per hora en venecia han parats banchs per donar sou general; e de continent armen de bell nou, e tornen anar sobre negrepont a cobrar aquella ciutat e ylla tota de nou perduda: ques creu ab la ajuda de deu, qui tant ses mostrat en favor dels christians la cobraran de continent; com no scia possible, apres tal desbarat e ruptura, esserse puguts axi facilment reparats ni fortificats; e mes proseguiran la victoria per nostre S(enyor) deu donada en temps quen aviem be menester. Es nova molt alegra, e la major que podien aver christians qui auran cobrat animo e confiansa en lo redemptor de natura humana; e los infelhels, confusos per esser stats tan gran multitut, seran mal corats be auran perduda laudacia. Per solo R(everendissim) S(enyor) bisbe ha fetes assí fer tres jorns professons, so es: air, vuy, e dema, q(ui) sera diumenge, dira la missa e fara lo sermo. Hi ab tot crega que aquesta nova vosaltres be la deveu aver; pero per satisfer á la honor de deu e per satisfer a la obligatio ha a mi manat scrivis la present a vos per vostra e de mossenyors de capitol consolatio e per excitar vostres caritats a fer aqui lo semblant.

2) Se fa la festa en Girona.—Fol. 118, b.

Die ergo veneris XXVI octobris precedentibus tractatibus inter ecclesiam et honorabiles juratos fecimus solennem processionem per totam civitatem; et fecimus fieri sermonem in ecclesia monasterii beati francisci ordinis fratrum minorum, invitando fideles ad orandum pro victoria christianorum, r(e)fferendo gratias deo de tanto beneficio tante victorie, comendando populo et clero solitam orationem que fit circa meridiem facto s(ig)no majoris simbali novem vicibus (1), ut s(ic) impetremus auxilium dei et angelorum sanctorum qui novem ordinibus sacris distinguuntur. Et nescitur que zelo jurati venerunt sine toga (2) sed in nigro habitu; de quo mirati fuimus; et fuit pro undecima hora statim post ingressum ecclesie, cantantibus organis cum leticia (3).

FIDEL FITA.

IGLESIA DE LA VERGE DE LA MERCÉ

JUDICI CRÍTICH DE LA TRASLACIÓ DE LA FATXADA DE S. MIQUEL Y DEMÉS OBRAS.

I.

Animats tant sols del gran respecte qu'ens mereixen los antichs monuments, y l' amor á l' art, y sense cap mena de pretensió publicuem lo judici d' unas obras que per sa importancia son merexedoras

(1) Era la campana anomenada del Seny Major, que desde 1308 fins á 1478 servia pera to'ar las horas. Cf. GIRBAL, *Guia de Gerona*, 66; Gerona 1866.

(2) Gramalla.

(3) En lo sobredit Dietari de la Diputació del General de Catalunya s' il·legix:

«MCCCCLXX, dimarts a XIII (Agost). Aquest jorn fonch feta gran professo general en la ciutat de Barchelona; la qual parti de la Seu e ana per la plaça del palau reyal, dejus la cort, per la plaça del blat, per la boria fins a la capella den mercus, e per lo carrer de Moncada fins a s(en)ta Maria e la mar, on se feu solemne ofici e sermo. Deschi la missa lo Rec(erend) bisbe de Gerona, e preycay mestre Johan Christofol de gualbes del orde dels frares preycadors; e feren gran comemoracio e pregaries a nostre Senyor dev, que li plagues donar victoria als Venecians e altres christians, quis prepararen anar socorrer la ylla de negrapont, la qual lo infidelissims Turc ab grandissima multitut de infels tenia assetiada continnament.»

d'esser estudiades per un criteri mes illustrat y mes pràctic en aqueix difícil y espinós paper. Pensem ferho estudiant los efectes y no las càusas, y considerant efectes las obras que produeix l'artista; essent aquest y las conlissions á que hagué tingut que ficarse en son estudi, las càusas. L'art es lliure y l'artista deu tenir valor y fermesa per sobreposarse á totes las trebas qu'aturin lo desarrollo de sa intel·ligència; per axó es que pensem prescindir de la personalitat de l'artista y dels miraments á que s'hagi acomodat. Per quant lo crítich sols deu veure art y res mes qu'art y no hi ha per ell ni pot atmetre circumstancias atenuants per dissimular las faltas mes ó menos importants que trobi en l'exàmen y estudi dels monuments.

Molt meritori y digne d'alabansa es qu' en mitx d'una época de transició, com es la qu'estem atravessant, resplandesca'l cor de ciutadans d'esperit independent que, sobreposantse á las miserias humanas y mesquinesas polítiques, s'ocupin ab desinteressada constancia á dar lluhiment á las arts, ja siga protegint son dessarrollo, ja siga contribuhint á la conservació dels monuments arquitectònichs de l'antiguetat, verdaderas y respectables glorias del poble, perque ells son lo mirall de la civilisació que'ls produhi. No hi ha pas prou mots per alabar l'idea, en principi, noble, meritoria y elevada de la Junta d'obra de la Iglesia parroquial de la Verge de la Mercé per haver tingut la constancia y alt interés per conservar lo magnífich tresor que de l'art es, la antiga é històrica fatxada de la destruïda capella de S. Miquel. Consola al cristià y anima al artista que las tres joyas d'art arrunadas per lo picot de la Revolució de Setembre hajen trobat personas amants de las grandesas de sa patria que en contra de mil entorpiments y dificultats han pogut salvar part d'ellas de servir per pedra de fonaments ó grava de carretera, fi indubtable que tenian predestinat. Sols lo desprendiment d'alguns ciutadans ha pogut convertir las runas de Sta. Maria de Junqueras en la nova parroquia de la Concepció; reconstruhir el claustro del convent de Jerusalem en l'Asilo de S. Joan de Deu y la portada de S. Miquel en la Iglesia de la Mercé.

Es avuy nostre objecte parlar de l'última Iglesia tant de las obras interiors com exteriors, empero com las últimas, en nostre concepte, son las de mes importancia, comensarem per l'exàmen de dita reconstrucció y oportunitat d'incrustarla en un temple d'un gust arquitectònic tan diferent.

Ja desde l'moment que s'anuncià que la fatxada de S. Miquel se conservaria, varem sentir palpitant de plaher nostre pit, perque entusiasmats amants de l'art sempre aplaudirem tot alló que s'encamini á darli esplendor y ferlo respectable, putx per poder manifestar l'entusiasme y aplausos de qu'era digna tal determinació era precis conèixer la manera de resoldrerla, y axó sols ho fem ab conexement de càusa després de destapat lo lloch ahont se reconstruhí la nomenada fatxada.

Examinant l'efecte que produeix dita fatxada, nos habem convensut un cop mes que 'ls monuments

artístichs son fills del lloch ahont naxen y que, com los homens, tenen sa nacionalitat, son temperament, son caràcter propi y que may se poden canviar exas condicions, y que fins admetent lo finjiment, aquet, es impossible.

La nomenada portada nos causa l'efecte d'una planta exòtica. Laudable es, com dexem dit, la conservació del monument, pero artísticament parlant, lo destino que se li ha donat es forsat, alló es un cuadro sense vida, es un diamant sobre una dona que capta. Si al costat de la Casa Popular veyam una joya artística, respectable per sa antiguetat, per son mèrit y per sa historia, si allí veyam un temple *sui generis* honra y orgull de la comtal ciutat; avuy veyem un tros d'aquell monument tan celebrat, presoner entre una casa moderna y de mal gust y una paret lliure y mal pintada, veyem una fatxada, antes lliure y ayrosa dominada per terrats y obligada á la inflexible alineació del carrer, veyem una fatxada ab porta y finestras que no entra ni donan claró á cap puesto; veyem una fatxada de cap edifici perque lo quin ella acusa no existeix, y detrás s'en ven un que té altrás líneas propias de sa distribució y que res tenen que veure ab lo que s'es afegit devant; veyem, en una paraula, que la nova fatxada fa l'ofici de paret de tanca. Allí l'artista veu fidelment retratat lo domini d'un segle de mesquinesa sobre l'ingeni d'un altre.

Se dirà que la porta dona entrada á l'iglesia, mes essent axó veritat, resulta que dita entrada es finjida, forçada é inútil. L'entrada es feta per la porta y no aquesta per aquella; com á conservació era preferible dexar la fatxada reconstruhida sobre una paret d'un museo, allí no seria mes que la conservació d'un magnífich tresor, seria un cuadro antich, serian los restos respectables y venerables d'un temple, així com actualment vol ser un edifici y no pot serho perquè li faltan interiors; lo que es are es una decoració si s'vol, pero una decoració que no es propia de l'escena que representa, allí sobra'l temple ó la portada, no tenen cap relació comuna, falta tot lo que pot faltar á una obra d'art.

Varem aprobar la reconstrucció y encare sostenim lo principi y si bé per nosaltres era preferible destinarla á un museo, respectem lo siti que se li ha destinat, perque tal volta l'artista encarregat de la obra, tenint á la vista la planta de la Iglesia de la Mercé, pubilla directa d'aquell antich temple, no'n troba cap mes apròposit que lo escullit en lo carrer Ample.

II.

Examinant ja'l modo com ha sigut resolt lo problema de reconstrucció de la fatxada de l'antiga capella de l'Ajuntament de Barcelona, recordem á Schmit, qui tractant de la conservació dels monuments diu qu'al mateix temps que s'heu conservar sa pureza de naxement, son caràcter original, no s'heu de caurer may en l'excés oposat al dels demoleïdors convertintlo en nou ab sas restauracions ambiciosas. La Junta d'obra olvidá que sa missió no era restaurar y per axó no se li pot perdonar l'haver afegit las alas á S. Miquel, haberne posat de novas al diable que lo Sant té dessota'l peu, haver canviat l'

escut del S. Arcàngel, l'haver posat una ma nova á un dels angels y altres cosas, que se han volgut adobar, perque lo públich feya molts anys qu'estava acostumat á veure la fatxada mutilada y la propietat exigia dextar-la tal com lo públich la conexia. Es també de mal gust haver pintat, y molt malament per cert, las pedras que tal vegada la solides va demanar cambiar, pues lo natural era pintarlas com á pedras vellas, y mes estétich era dextar lo nou com á nou y lo vell com á vell.

Digne de reprobació es lo cambi de las portas per unas de novas de gust modern y de cap analogia ab lo monument y que, en lloch de ferli favor, acabande destruhir la po're fatxada, que, perdut son edifici, destruhit per satisfer mal inclinats odis ó interessos l'any 1868 veu destruhit lo seu mérit artístich per los seus estimadors l'any 1872. Pobret!! Tenir d'esse pasto per esplayar lo geni dels matexos encarregats de sa custodia!

Los amants de l'art, los que ploravan la destrucció d'aquell monument, los que contribuïren á la conservació d'un fragment d'ell, no pensavan ja may qu'apoyessin una subscripció per protegir la construcció d'unas portas que cap falta feyan, que res esprimen, y si sols ajudan á debilitar l'carácter y serietat de la fatxada. May cap artista, cap arqueòlech creurá que aquellas portas sigan part del geni que va crear aquella magnífica portada.

La restauració y conservació de monuments no vol genis innovadors, sols vol talent y estudi, l'inspiració es propia per produhir; la conservació y restauració de monuments, vol mes conexements y paciència que entussiasme per brillar lo geni; y com lo treball que produeix ha d'esser fill d'una gran consciència, es qu'hasta ha d'esser servil en compaginem del llibre qu'ordena, á fi de que sembli que res ha fet una ma estranya sobre d'aquella obra. Y si no, que diriam d'un historiador que al narrar fets antichs de l'història catalana, los baratés, adobés y acomodés als nostres dias.

L'història deu esser tractada ab tant respecte, parsimonia y propietat per l'escriptor y pintor com per l'arquitecte y escultor. Així com no es lo mateix ser pintor de paisatges y marinas que pintor de cuadros històrichs, perquè al primer li basta art, escola é inspiració, y el segon necessita á mes d'axó grans estudis d'història universal y particular del assumpte; tampoch es lo mateix projectar un edifici de nova planta, que conservar ó restaurar altre antich, per mes que siga del mateix género.

Lo qui projecta pot crear, pot combinar, pot perfeccionar; lo qui restaura ó conserva no pot fer mes qu'estudiar la propietat ab que pot ferho per sortir ab lluhiment de son càrrech y deu posar trabas á son geni y á son entussiasme; en una paràula deu ser esclau d'aquell principi que diu: en materia de restaurar quant menos s'hi fassi será sempre lo millor.

La fatxada de St. Miquel tal com se veu no arrancaria de segur aquelles tan inspiradas y justas frases que li dedicava l'erudit Pí y Margall l'any 1842, y si esglays de pena al veure fora de son lloch aquella joya artística, lo modelo únich de son género.

Creyém del cas, recordar als nostres lectors que

no fem mes qu'examinar fredament baix lo punt de vista estétich, ab lo cual tota persona intelligent compendrà perfectament que no fem oposició sistemática á la reconstrucció de la fatxada, putx nos causa verdader é inmens goig tal empresa; lo que sols sentim es que al resoldre lo problema no hagin presidit mes los principis estétichs per lograr que la reconstrucció no fos mes que una mera traslació de lloch, prescindint y tot, de que sols aquet fet ja 'ls despullava de son carácter propi.

Espressat nostre concepte dem l'enhorabona á la Junta d'obra per haver lograt portar á fi son propòsit, ab lo qu'han enriqueit la Parroquia de S. Miquel, han honrat l'art y han lluit á Barcelona.

III.

Ocupemse ja de las obras interiors de l'Iglesia. Pocas son en veritat y per desgracia no totes bonas. Lo que primer impresiona al artista al entrar en aquella casa del Senyor es el *conato* permétissens la paràula, d'engrandiment de la Capella Baptisteri. ¿Era xica la que existia? Concedit, pero ¿no era preferible una capella petita y bona á haver destruhit l'unitat y serietat que en tota aquella Iglesia campeja? Creyém que sí, y mes haventla sustituhida per una *cosa* sense qualificació, que tant pot ser un menjador ab son armari raconer com una glorieta d'una torre.

Molt sensible es que l'ignorancia vensi casi sempre la credulitat y pietat dels senyors rectors de parroquias rurals, ahont atrevida se fica y trefica en tots los assumptos religiosos y artístichs, destruhint, malbaratant y embrutant tot alló qu'en son orgull y capacitat creu deber y poder ferho; pero es molt mes sensible é imperdonable qu'en una capital com la nostra, ahont no faltan artistas de saber, quedin protergats á molts que tindran tanta devoció y bona voluntat com vulgan, empero que no tenen noció d'art per mes que ho cregan; y que logrin, ab vergonya d'aquest y descrédit dels artistas responsables, imposar sa voluntat per tot arreu. Y ho deplorem mes perquè sols á un fet semblant se pot atribuhir lo engrandiment de la dita capella, putx ab franquesa direm que no creyem alló projecte de cap artista.

Sentim qu'en aqueixa part en lloch d'analisar líneas, composició y construcció sols poguem plorar un desconcert. Podia la Junta d'obras, de la cual era membre un artista tant apreciable com modest, engrandir si era necessari son baptisteri y podia ferho destruhint las parets que fossen estorb y podia ferho seguint l'ordre general del temple, pero no obrint una porta per trobar un racó, ó pessa irregular y mal decorada. Podia construirse, perquè lloch hi havia, un baptisteri digne de la Parroquia, y sempre era preferible lo que hi havia á lo actual.

Molt bé ha fet la Junta en disposar la restauració del camaril de la Verge, y sols podem alabar als artistas encarregats de tal execució per lo acert que han tingut.

Antes d'acabar nos permeterá la Junta d'obras que li fem una petita observació, y es que en las

que se projecten en la dita Iglesia no permeti may destruir la unitat del monument y encarregui sempre la direcció á personas intel·ligents, no permetent que may l'artista encarregat y responsable siga subordinat á influencias, mes ó menos l·legítimas, que sempre acaban per soterrar l' esplendor de l' art y alsar la gloria de la sapina ignorancia.

CAMILO ROURE.

GELOSIA.

Enflocats carrers y plassas
van de gent de gom á gom,
llums y rams y balls y cobles,
totalegría y soroll.

D' exerides foresteres,
com escan. pada de flors,
lo jovent reb les ullades,
flayra plena de frescor.

Qui may el cor sentí mours,
bé l' sent avuy que's remou;
qui l' amor no conexia,
bé avuy sab lo qu' es amor.

Si moltes han baxat soles,
soles no se'n tornan, no,
que la frescor de llurs galtes
á mes d' un ha tornat foll.

Ella'm diu: — No te les mires. —

Jo li dich: — No tengas por. —

Y á cada noya que passa
la gelosia pren vol.

Ab la mantellina blanca,
cossat y negre l' gipó,
les faldilles que volejan
mostrant dos peuhets bofons;

endressada pageseta
de bon gest y mirar dols,
cabellera d' assabatje,
galtes plenes de rosor;

com dins boyra blanquinosa
florit ramell d' il·lusions,
del cap del carrer se'n baxa,
fentli rotlló els del entorn.

A mos ulls ses ulladetes
bé li plauhen, si no al cor,
y son ayrós contorn mena
mes mirades allí hont vol.

Y'm diu l'amor: — Què tant miras? —

Jo li dich: — No tengas por. —

Y á cada passa, rebifa
la gelosia son foch.

Recolzada en la finestra
me parla la meua amor,
mentres jo, distret, la vista
torn á físcar tot de cop.

Que l' ayrosa pageseta,
joyós reclam d'amadors,
ha llegit en mes mirades
quelcom mes del que he dit jo;

y carrer avall se'n torna
lleugera gronxant son cos,
y donantme rehullades
que casi bé'm tornan rotx.

L' amor meua què s' ho mira,
no gosa esclatar en plor;

mes lo que sa boca calla

sos ulls ho diuen bé prou.

Y ans que'm diga: — Què tant miras? —

jo qu' ajust el finestró

y cur á la geloseta

ab un bes dessobre l' front.

M. FORNELLS.

Barcelona, 1.ª d' Octubre de 1872.

LAS ARMAS DELS ESCUTS DE CATALUNYA

Y BARCELONA,

CONSIDERADAS EN ANTIGAS MONEDAS.

(Continuació.)

LAS ARMAS DE BARCELONA. — *L' escut de roels y arandelas.* — En algunas monedas barceloninas de Carlo-Magno, principis del sigle IX, apareixen los roels als angles de la creu que ocupa l' anvers, y no tornan á presentarlos las monedas de Barcelona fins al temps d' En Jaume I (primera meytat del sigle XIII) en una que en l' anvers porta la creu de braços iguals ab roels als angles y lo nom y títol del rey, y en lo revers l' escut de las quatre barras y lo nom de la ciutat.

Las arandelas apareixen en las monedas barceloninas, als quatre angles de la creu, en las que Mr. Heiss anomena *inertias*, pertanyents als segles XI ó XII segons sembla, sens altres escuts que dita creu en l' una cara, una especie de gerró ó florero á l' altre y sens altre inscripció que lo nom de la ciutat. Continuan las arandelas en la mateixa disposició en algunas barceloninas d' En Pere lo *Catolich*, I, ó de Murret (fins á 1213). Las *ci vi re* :x: portan igualment duas arandelas als costats del pilar ó padró de l' una cara, com havem dit avans.

Comensa en las d' En Jaume I, juntament ab lo busto coronat, l' escut consistent en la creu de braços iguals ab tres roels en cada un de dos angles y una arandela en cada un dels altres dos, ja comensant per una arandela en lo lloch preferent, regla general, ja comensant, menos vegadas, per los tres roels en lo primer lloch. En la primera que havem citat la cara que porta lo busto te l' inscripció *Barcino* ó *Barquinnona*, y la cara que porta l' escut de roels y arandelas porta *Ia co br ex*: D' allí endevant lo nom y títol del rey va en l' anvers, ab lo busto, y lo nom de la ciutat va en lo revers ab l' escut.

Segueix lo dels roels y arandelas en las monedas barceloninas de tots los reys, desde En Jaume I (dels dos Joans ni d' En Renato d' Anjou no hi ha monedas de Barcelona) incloenthi En Enrich IV de Castella y En Pere de Portugal, ls Lluisos XIII y XIV de França y l' Archiduch Carlos d' Austria. Despues de aparegut en lo sigle XV l' escut modern ó actual de Barcelona, no cessa per aixó l' escut dels roels y arandelas; sino que en moltes de diferents primceps hi va tot sol, y en altres van los dos, lo modern de las creus y barras al mitj del de las arandelas y roels, com se veu en algunas de las *catalantssimas* de 1641 — que portan en l' anvers l' escut de las

cuatre barras ab l'inscripció *Principatus Cataloniae* y en lo revers l'escut de la ciutat ab la *Barcino civilis*—en la *obsessa* de 1652 y en altres del nom y busto d' En Lluís XIV de França.

Fins al Archiduch d' Austria, fins al acabament de la Catalunya catalana, arriba en las monedas barceloninas l'escut d' arandelas y roels, y sols desapareix d' ellas quant Catalunya apareix reduhida á provincia centralisada, any 1714.

Atés aixó ¿serán las arandelas y roels las armas del escut de Barcelona?

Estrellas y arandelas adornan los angles de la creu en monedas lleonesas-castellanas pertanyents als segles XI y XII; las arandelas son tant antigas en las monedas de Leo Toletum com en las de Barcelona. Algunas de las dels bisbes de Vich portan roels als angles de la creu. Pero roels y arandelas combinats ab un mateix escut no apareixen en las monedas de l' obra de Mr. Heiss antes que en Barcelona. En las urgellenses de Na Aurembiax (..... á 1231) s'hi presenta dit escut y també en las de lletra gòtica de Lleyda y Tortosa, pertanyents als segles XIV ó XV. Portan busto de rey en l'anvers, dit escut en lo revers; exceptadas algunas de Lleyda que portan las tres flors de lis y ab altres de Tortosa que portan una creu ab un grupo de tres roels á cada angle de la creu, en lloch de l'escut que 'ns ocupa. Moltes monedas rossellonesas portan igualment l'escut de las arandelas y roels: son dels reys Ferrand I, Alfons V, Joan II y Ferrand II d' Aragó. Algunas de ellas en lloch de los dos grupos de roels portan una P (Perpinyá) ó la portan al mitj del escut com la B algunas de Barcelona.

Arriba lo moviment de Catalunya, anys 1640 y 41 y encunyan moneda moltes poblacions que no n'encunyan. Llavors l'escut de las arandelas y roels, limitat antes á las cinq poblacions ditas (Barcelona, Urgell, Tortosa, Lleyda y Perpinyá,) apareix en las monedas de moltes altres poblacions, se presenta en lo revers de totes las següents:

—Agramunt. Anvers: Escut de Catalunya, *Philipp. D. G. Hispa. R.* ó *Principatus Cataloniae*. Revers: l'escut de roe. y arand. *Villa Acrimontis* ó *Acrimontis* 1641 ó *Acrimontis* 1643.

—Argentona. Dits escuts y *Principat. Catal.* en l'anvers; Argentona 1642 en lo rev.

—Balaguer. Dits escuts y la mateixa inscripció en l'anvers; *Civitas Balaga* 1641 en lo rev.

—Banyolas. Anv.: Dits escut é inscripció. Rev.: l'escut de roe. y arand. portant al mitj lo especial de Banyolas, una B dalt y las barras catalanas abaix, y *Oppid. Baneol* 1641.

—Berga. Anv.: com las d' Argentona y Balaguer. Rev.: l'escut de las arand. y roe. ab *Ville Berge* 1641.

—Besalú. Anv.: l'escut de las barras y los noms de Felip IV ó de Catalunya. Rev.: l'escut de arand. y roe. igual als ja dits ó ab las arand. voltadas de punts, y *Oppidum Bisuldunens* 1641 ó 42. (1)

(1) N'hi ha que en lloch d'estos escuts ne portan un molt elegant: la creu de dos travessers desiguals com la dels arxibisbes fanquejada per una arandela y un grupo de tres roels (neytat del escut que 'ns ocupa) als costats del arbre de la creu.

—La Bisbal. Anv.: escut de Catal. ab lo nom del Principat. Rev.: escut de arand. y roe. ab escut especial de la vila al mitj y..... *palis*.

—Cervera. Anv.: escut y nom de Catalunya ó busto y nom d'En Lluís XIII de França. Rev.: escut de arand. y roe. ab *Villa Cervarie* 1641 ó 42.

—Figueras. Escuts de Catalunya y de arand. y roe. ab lo nom del Principat en l'anvers y *Villa Fige* 1641 en lo revers.

—Gerona. Anv.: escut de Catalunya ab lo nom del Principat ó lo de Felip IV. Rev.: escut de arand. y roe. sol ó portant al mitj lo de la ciutat, y *Civitas Gerunda* 1641.

—Granollers. Anv.: escut de Catalunya ab lo nom del Principat. Rev.: l'escut del qual tractem ab *Villa Granullari* 1641.

—Igualada. Com las de Granollers sols que la inscripció del revers es *Villa Aqualata* 1642.

—Maresa. Anv.: escut de Catalunya ab lo nom d'En Felip IV. Rev.: l'escut que 'ns ocupa ab *Civitas Minorisa* 1641.

—Mataró. Anv.: escut y nom de Catalunya. Rev.: l'escut que 'ns ocupa ab *Oppidum Mataro* 1641.

—Oliana. Anv.: busto d'En Lluís XIII ab *Villa* 1642. Rev.: escut de arand. y roe. ab *olia na*.

—Olot. Anv.: escut de las barras ab lo nom d'En Felip IV. Rev.: l'escut que 'ns ocupa ab *Univeritas* ó *Univerit Olot*. 1641.

—Puigcerdá. Anv.: escut de Catalunya ab *Provincia Cataloni*. Rev.: escut de arand. y roe. ab *Oppidum Podi ceretani* 1641.

—Solsona. Anv.: busto y nom de Felip IV. Rev.: l'escut que 'ns ocupa ab *Calsona*.

—Tarrassa. Anv.: escut de las barras y nom de Catalunya. Rev.: l'escut que 'ns ocupa ab *Castrum Tarra* 1642.

—Tarrega. Anv.: escut y nom de Catalunya ó busto d'En Lluís XIII ab son nom ó ab *Villa* 1642. Rev.: l'escut que 'ns ocupa ab *Villa Tarrege* 1642 ó sols ab *Tarrege*.

—Vich. Anv.: bustos dels Felips III ó IV ab lo nom de aquest ó ab lo de Lluís XIII. Rev.: l'escut de arand. y roe. sol ó ab lo peculiar de Vich al mitj y *Princip catal* ó ab *Civitas vicensis*.

—Vilafranca. Anv.: escut y nom de Catalunya. Rev.: l'escut que 'ns ocupa ab *Vilafranca Pen* («Peniteus» del Panadés.)

Quan tantas poblacions de Catalunya portan l'escut de arandelas y roels ¿será aquest l'antich de Barcelona? Es veritat que en las monedas barceloninas hi apareix avans que en las de las altres poblacions indicadas; també es veritat que en las de Gerona y Vich s'hi presenta molt després que los escuts especials d'estas ciutats. Lo de Gerona apareix en las de Ferrand II (1479-1516), lo de Vich en las de Carlos I (1516-56); lo d'arandelas y roels no se presenta en las gironinas y rigatanas fins als anys 1640 y 41, y no sempre tot sol, sino portant al mitj, á voltas, lo particular ó especial de la ciutat. Es notable també que en algunas barceloninas l'escut actual ó modern apareixa al mitj del que 'ns ocupa. En las banyolinas y bisbalencas, lo mateix; l'escut de la vila se presenta al mitj del que 'ns ocupa; com en las ci-

tadas de Barcelona, Gerona y Vich. Tot això nos inclina à créuer que l'escut de las arandelas y roels, mes que de Barcelona, ho seria de Seca ó casa de moneda.

¿Podria esplicarse la presencia del escut que 'ns ocupa y del modern de Barcelona junts en monedas barceloninas del segle XVII si lo primer ho fos de la ciutat?

¿Se troba l'escut d' arandelas y roels en llibres, pergamins, inscripcions, etc., de Barcelona com escut de la ciutat segons s'hi troba lo modern de las creus y barras?

La resolució d' aquest punt resoldria del tot la cuestió.

Altre pregunta. Sia ó no escut de Barcelona lo que 'ns ocupa, sia ó no escut de Seca ¿com s'esplica que lo porten las monedas de tantas poblacions de Catalunya? Si no fos perquè se presenta en monedas de Lleyda, Tortosa, Perpinyá y Urgell pot ser 200 anys anteriors al de 1640, diriam que quan s'aixecá Catalunya contra lo govern d' En Olivares la Diputació General enviá encunys de la Seca de Barcelona á las poblacions referidas y que ellas hi afegiren lo nom de quiscuna.

Veyem l'escut que 'ns ocupa en poblacions que avans de las monedas suas que'l portan havian encunyat, com son Besalú, Gerona, Granollers, Puigcerdà, Solsona y Vich. Veyemlo en poblacions que habian encunyat al mateix temps sens posarli; com son Banyolas, Besalú, Gerona, Lleyda, Manresa, Olot, Solsona, Tàrraga, Vich y Vilafranca. Si no fos per això diriam que 'ls encunys de las monedas que portan l'escut d' arandelas y roels foren grabats per los oficials de la Seca de Barcelona. Mes sembla que poblacions com Gerona, Perpinyá y Lleyda, per exemple, tindrian Seca especial y grabadors propis.

Com se vulla que sigués, ja imitació de la capital, ja remesa dels encunys desde Barcelona á las demás poblacions, l'escut d' arandelas y roels no pot considerarse com escut d' armas ó blassó de Barcelona, no solament perquè's presenta en monedas de moltes altres poblacions ja en los segles XIII, XIV y XV com son Urgell, Lleyda, Tortosa, y Perpinyá; sino porque en algunas de Barcelona, Gerona, Banyolas, La Bisbal y Vich, dit escut porta al mitj l'escut modern de aquestas poblacions y porque, segons sembla, fora de las monedas no apareix com escut de la ciutat en part alguna, ni llibres, lápidas, sagells, etc., de Barcelona.

Atés lo mirament qu' en temps antichs tenian los barcelonins en cosas de aquesta classe, apar que si l'escut d' arandelas y roels hagués estat lo de Barcelona, no s'hi haguera posat al mitj d' ell lo de altra població alguna, com s'hi posá en 1640 y 41 en las provincias gironinas, bisbalencas, banyolinas y vigatanas indicadas; ni s' haguera fet lo mateix en moltes barceloninas, puig fora, sembla, impropietat col·locar en una mateixa cara d' una moneda los escuts d' una mateixa població, l' un al mitj del altre.

(S'continuará.)

J. R. y F.

TRISTESA Y SOLETAT.

En va pel meu consol, d' aqueixa vida
Cerco de son jardí las ricas flors;
En vá per tót arreu cerco alegrías,
Lo gotj no es nat per mí, las flors tampoch.

Marcits son los llorers ab que la gloria
Volgué ma testa festonar un jorn;
Lo que ahir fou plaher, vuy es tristesa...
Las riallas d' ahir, avuy son plors.

Tristesa y soletat! gratas paráulas
Qu' endolgan un instant la meva fel:
Las pobres runas que 'm llegá la fama,
Las secas fullas de 'ls meus jorns de pler.

Tristesa y soletat! mágicas lletas
Que 'm donan nova vida y nou conhort;
En mitj la soletat l' esprits' inspira,
Y mon cor de poeta en la tristor.

Pláume en mitj del desert lo cel mirarne
Quan estén son mantell la fosca nit,
Y pláume vers lo cel dressá ma vista
Com l' áliga ergullosa fit á fit.

Pláume la soletat quan la tempesta
Estén sas negras alas de foscor;
Com me plau veure 'l llamp qu' esquinsa 'ls núvols
Y pláume el terratrémol de lo tró.

Allí, sense cap treva qu' engrilloní
L' ardenta inspiració que 'm doná Deu
Contemplo l' infinit de cel y terra
M' encisa l' infinit de terra y cel.

Allí, ben lluny del mon y sens enveja
Escrich en las arenas lo meu plany,
Y no sento 'ls burgits dels cants de guerra,
Ni 'm mimva l' ambició de cap tirá.

Allí, la vida va passant tranquila
Y polso ab mes dolçura lo llaut,
Fentme coro el rugit de la pantera,
La veu del tigre y del lleó 'l bramul.

¿Quí mes fells que jó? cada vesprada
Tinch l' amp'e de la terra per bressol,
Y no envejo de 'ls reys la cambra hermosa
Y no anyoro los llits de porpre y d' or.

Ma pátria es lo desert, perquè 'l poeta
Déu de tenir per pátria tot l' espay;
Mon pler es la tristor, per có en la vida
La tristesa jo vull, la soletat:

Que 'n va per mon consol d' aqueixa vida
Cerquí de son jardí las ricas flors,
Que 'n va per tot arreu cerquí alegrías
.....
Lo gotj no es nat per mí, les flors tampoch.

PERE PALAU Y GONZALEZ DE QUIJANO.

CERTÀMENS POÈTICHS DE GERONA.

I.

Cap dels escriptors que han tractat de la història de Gerona, ha fet memòria de que s'hi haguessen celebrat certàmens poètics; solament lo cronista Girbal en sa obra *Escritores gerundenses*, porta la notícia de qu'el 24 de juliol de 1623, ab motiu de la canonisació de S. Ignaci de Loyola, s'en celebrà un per la Companyia de Jesus, prenentho tal volta de la biografia de 'N Vicens García.

Una casualitat me féu conèixer l'obra que un jesuïta, lo P. Ruiz, escrigué, explicant las festas qu'en la ciutat de Gerona se feren per commemorar la canonisació dels Ss. Ignaci de Loyola, Isidro, Francisco Xavier, Teresa de Jesus, Felip Neri y altres, impresa á Barcelona en 1623. Lo primer que m'cridà la atenció fou que en tot lo cos de l'obra no's diu á quin any tingueren lloch las festas. Com l'estampa es de l'any 1623, y tingué lloch la canonisació pel mes de mars de 1622, podia dubtarse respecte se quin dels dos anys se feren las ditas festas, y per lo tant lo certàmen que fou una d'ellas. Semblava empero que devia ésser lo 1622 puig se diu que la notícia de las canonisacions arribà lo 16 de abril, y era natural que desseguida se comensessen las festas. Esta suposició quedà convertida en certesa, al trobar en lo manual d'acorts de l'arxiu municipal de Gerona (any 1622, fol. 53,) que'l col·legi de jesuïtas convidava als Jurats á assistir á las festas que anavan á celebrarse. Ab axó ja no queda dubte de que'l certàmen poètic tingué lloch l'any 1622, éssent per tant errat lo que diuen los autors de la biografia de 'N Vicens García, y 'N Enrich C. Girbal.

Ab posterioritat vaig véurer un romans sueltó imprés en Barcelona l'any 1611, ab aquesta rúbrica: «A la justa poética tinguda en Gerona en alabança del Beato Pare Ignasi de Loyola fundador de la Companyia de Jesus.» No queda cap dopte de que hi havia hagut anteriorment un altre certàmen, per lo que vaig procurar saberne la data. En l'obra mes amunt citada del P. Ruiz, se parla per incidència de las festas que's feren á Gerona pel juliol de l'any 1610, ab motiu de la beatificació de S. Ignaci de Loyola, ab lo que's ve en conexement de que aquest fou l'any en que's celebrà lo primer certàmen poètic, y aixís concordan las noticias que donan los autors de la vida del Rector de Vallfogona, de que fou jutge president lo bisbe Arévalo de Zuazo, y de que's celebrà la justa poética als 24 de juliol. Com dit bisbe morí als 10 de janer de 1611, era impossible que presidís lo certàmen en 1622, pero no'l de que's parla, al qual se referexen, sens dubte, totas las demés noticias que sobre'l presidit per 'N Arévalo, los dits autors donan.

Ab aquestas explicacions necessaries, podem entrar desseguida al exàmen y estudi dels dos certàmens.

Avans dech advertir que ja que quasi be pot dirse

que es la primera vegada que's parla d'aquestas poètiques festas, m'estendré lo necessari pera que se'n pugui tenir una cabal idea.

II.

Lo Col·legi de la Companyia de Jesus de Gerona celebrà, com hem dit, la Beatificació de S. Ignaci de Loyola en 1610 ab grans festas, éssent una de ellas una justa poética. Pocas noticias he pogut obtenirne, puig se reduhexen á las que portan los biógrafos del Rector de Vallfogona, y al romans citat anteriorment.

Se d'espaxaren cartells per tot Catalunya, convidant als poetes que hi volguessin concórrer pel dia 24 de juliol.

Alguna idea, encare que vaga, donan de son contingut los següents versos del romans de 'N García:

Cuan al crusat de un cami
(Ara al cel plogut lo hagués
O escupit lo hagués la terra)
Veu blanqueixar un paper.
Pega l'ab mans codiciosas,
Y llegintlo atentament
Troba que en si contenia
Un literari cartell;
Que á cuantas ninfas habitan
Desde l'Eufates al Ter
Y de las selvas de Olimpo
A las del bosch de Monseny.
Prometentlos tot bon tracte
Y l'degut aculliment
Los convidaba ab los premis
De preciosissims joyells,
Aquella ciutat famosa
Que ab llunas puras de argent
Entre ágatas y topacis
Al cos del patró guarneix.
Ara ab llatinas trovas
Vajau, ó ab timpanos grechs,
Ab espanyolas guitarras
O aïtras millors instruments,
A celebrar los encomis
Del gran Ignasi.

Fou nomenat jutge president lo bisbe de la matexa ciutat Francesch Arévalo de Zuazo. Se celebrà la festa, de la que se sab per tota notícia que hi concorregueren los poetes Vicens García y Gaspar Orient.

Una sola poesia s'ha conservat d'aquesta justa, y es aquell romans de 'N García que comensa:

«Una nimfa de Segarra.» (1)

Ab tot pot mórers un dubte: com he dit mes enera, aquesta poesia s'estampà l'any següent á Barcelona, declarantse autor d'ella Gaspar Orient de Tortosa; ¿era realment d'aquest poeta, ó be d'En García?

En l'esmentada impressió després del dit romans se continuan los següents versos, que no's trovan en las coleccions dels del rector de Vallfogona, y siguin tal vegada los deguts á 'N Gaspar Orient.

Tenint la ànima en Manreza
Tan devota y recullida,
Sens sentits ab gran firmeza,
Consumit sense flaqueza,
Es mort Ignaci y te vida,

(1) En Girbal s'equivoca al dir que aquest romans tenia per títol *A una nimfa de Segarra*.

GLOSA.

A quens admirem incita
la privança que te ab Deu
nostre sagrat Jesuïta,
puig ni Moysés li feu
ni Pau, tan llarga visita.

Vehent lo mon tal estranyeza,
diu que la naturaleza
en est cas noy te que fer,
y que ago no ha pogut ser
tenint la anima en Manreza.

Y contempant que ella sola
aquest gran favor mereix,
y quant remontada vola,
una gran lloa infereix
del anima de Loyola:

Que si es axi favorida
qualsevol, segons la mida
del devot reculliment,
may ni ha hagut entre la gent
tan devota y recullida.

Si una alta torra tingues
facultat de caminar,
si òloras, oys y vehes;
no es possible que durar
en sa firmeza pogues.

Dels sensibles la vageza
a enderrocarse ab presteza
sens dubte la obligaria,
be donchs Ignasi estaria
sens sentits ab gran firmeza.

Los qui axi'l vehuen estar
donen al discurs mil voltes,
y ab raho poden dubtar,
sobre si han de dirli absoltes,
o han de portarli a menjar.

Esta la flamma ab viveza
quant del cos hont es enceza
tot lo humor consumit ha
y Ignasi (ho humor munda
consumit) sense flaqueza.

Dos contraris inhumans
lo mes fragil, lo mes fort,
lo flach y de forces grans,
en fi, la vida y la mort
ací s' donen de les mans:

Quant tenent l' anima unida
al be a que deu la convida,
y estant sotal' mortal vel,
per al mon y per al cel
es mort Ignasi y te vida.

Aquestas son totes las noticias qu' he pogut arreplegar del certamen de Gerona, de 1610.

EMILIO GRAHIT.

FESTAS DE BARCELONA.

CRÓNICA DIARIA.

DIA 24 DE SETEMBRE.

Lo temps que en la vigília d' aquest dia no havia permès que 's pogués disfrutar de la professó cívica que recorregué los principals carrers, se mostrá també insegür desde 'l dematí en que las músicas y 'ls chors que feyan l' alborada despertavan als barcelonins y al sens fi de forasters que havian arribat de diferens punts de Espanya.

Al dematí se pogué já contemplar l' interessant y pin toresch aspecte que presentava la Comtal Ciutat ab sos principals carrers engalanats espléndidament, en los qu' s veyia una animació extraordinaria. Llarga seria nostra tasca si deguessem descriure, encara que no fos mes que á grans rasgos, los variats ornamentals ab que cada un d' aquells havia volgut contribuir al lluhiment de las festas, y tant per no ser difusos, com per que la prempsa diària hó ha cumplidament fet, nos limitarém á fixarnos en los principals. La Rambla cridava desde 'l moment l' atenció per son decorat consistent en una sèrie de archs de no molt bon gust, que tancant respectivament lo passeig central en cada una de las parts en que aquella 's divideix, y quals fanals eran substituïts per grups de metxeros de gas ab llurs corresponents globos blancs. La de Caputxins ó del Centro se distingia de las demás per duas líneas de globos que seguien la mateixa direcció de las filas d' arbres, sostingudas per uns peus drets cuberts de tela dels colors nacionals, y una sèrie d' archs de ferro en sentit transversal que sostenian també globos de gas. Tant estos archs com las dos líneas citadas anavan adornats ab gassas vert y rosa formant ondas.—Lo carrer de la Llibertat estava adornat senzillament ab dos filas de columnas de ferro sostenint també richs grups de globos de cristall mate, lo que produhia un efecte molt rich y elegant.—Lo carrer de Escudellers mostrava una sèrie de capritxosas arcadas ab sa corresponent il·luminació; lo de la Unió ostentava los colors blanc y blau produhint bonich efecte; lo del Hospital, en qual entrada s' aixecá un arch adornat de rematge, combinava també aquest ab telas de aquells colors; lo de la Boqueria se distingia per una original ornamentació de cintas adornadas de flors ab unas estrelles de colors, essent de notar l' arch que 's construí á la entrada de dit carrer d' un gust asquisit. Entre 'ls demás citarém lo de la Portaferrissa, l' Ampie, y el de Monjuich de S. Pere molt ben adornat y en lo que 's veyan uns cartells ab los noms dels catalans ilustres; y per sa especialitat lo de la Cadena hon penjava un grandió salomó fet de paper, y la Plassa del Pi en que hi havia fixat un arbre d' esta classe que midia 70 pams.

A la tarde s' inaugura, ab assistència de las Autoritats y gran nombre de convidats, la *Exposició d' objectes d' art* que s' ha organísat en lo local del carrer de las Corts, y en que hi ha exposadas obras de mérit entre las quals sobresurten y son mes nombrosos los quadros.

Lo públich qu' esperava se verificaria la professó que, en honor de la Verge de las Merces, havia de tenir lloch, vege defraudas sas esperansas per haverse determinat á última hora que no 's verifiqués, atesa la inseguritat del temps, segons se manifestá, pero especialment á causa de las complicacions que havian sobrevingut y de que se ocuparen extensament tots los periodichs.

Entrada la nit, aparegueren il·luminats tots los principals carrers, podentse disfrutar de 'l magnífich punt de vista qu' oferian especialment la Rambla y carrer de la Llibertat, qual il·luminació no solament no havia tingut igual en Barcelona, sino que podia posarse al costat de las millors que en l' estranger s' hajén vist. En efecte la del Centro formava un verdader saló longitudinal rodejat d' una claror intensíssima, pero agradable que, ab la verdor dels arbres produhia un aspecte fantástich, y en lo carrer de la Llibertat s' estenian dos faixas lluminosas que en son estrem pujavan fins á casi tocarse; tot lo qual unit ab los milers de llums dels demás carrers, cautivaba l' animo é impresionaba poderosament.

Una pluja que sobrevingué dispersá á la concurrència que ompléná 'ls cafés y teatres en los quals se celebraven funcions extraordinaries y variadas.

DIA 25.

En aquest dia continuaren recorrent la Ciutat los gegans y nanos, y tocaren al dematí en varis punts de la Ciutat los coplas de bandurrias y la de Cordoneda.— A la tarde tingué lloch en la plassa de Toros la festival de societats chorals catalanas dirigidas per lo popular musich poeta En Josep A. Clavé. Las societats que hi prengueren part formaban una massa choral de 450 individus, essent la orquesta dirigida per lo Sr. Porcell y acompanyada per la banda de artilleria y altres bandes militars de cornetas y tambors.— Si espayós fou lo local pera l' nombrós concurs que assistí a tal funció y bon cop de vista oferia adornat ab un sens fi de banderes y gallardets, las sevas malas condicions acústicas y l' inseguritat del temps foren causa de que la funció no alcansés aquella importancia y celebratat que distingiren las festivals anteriorment celebradas en esta Ciutat, amés de que la del present any no contaba de molt lo nombre de executants que prengueren part en aquellas; lo concurs que hi assistí aplaudí estrepitosament totas las pessas del programa que causaren molt bon efecte, especialment *Los Pescadores* y *Los nets dels almugaceros* que com sempre entusiasmaron als oyents.

Avans de tal espectacle, s' havia celebrat en la Llotja la solemne inauguració de la *Exposició marítima* assistint hi las Autoritats y Corporacions oficials, que foren rebudas per una Comision de la *Económica d' amichs del Pays* a qual important associació se deu principalment que Barcelona hage sigut en Espanya l' iniciadora d' un concurs de tal classe.

A la nit pogué altra volta apreciar-se si be sols per un poch de temps, lo trágich aspecte de la Rambla y carrers de la Llibertat, Unió, Escudillers, Hospital etc. ab llur brillantissima iluminació aumentada per la que ostentavan los establiments particulars que mostravan arregiats ab un gust esquisit tota classe de generos y artífices.— La immensa multitut que sortí a gosar de tant bell espectacle, tingué que retirar-se apresurada ment a causa de una forta pluja que caigué, que no fou obstacle pera que, calmada un poch, se tornessen a organisar en la Plassa Nacional las collas de balladors que dansaban las populars sardanas al sò de la escelent copla d' en Pep Ventura, y de que 'ls concurrents a la plassa de S. Jaume gosessen de las tocatas de la copla de citaras y bandurrias.

DIA 26.

Com los dias anteriors la copla de Cordoneda seguí tocant en varios carrers.

A las quatre de la tarde, ab asistencia d' un lluhidissim concurs, se verificá la inauguració de la *Reunión Agrícola* que celebra l' *Institut agrícola-catalá de Sant Isidro*, associació digne de llohança ja que tant se desvetlla pera procurar lo foment de l' agricultura que es la que dona l' caràcter y la riquesa a nostra terra.— No cal dir que no faltaren a dita inauguració las primeras Autoritats, y que tant estas com los demás concurrents quedaren agradablament sorpresos de la transformació que ha suert lo local dels Camps Eliseos convertit en un verdader parch, baix la intelgenta direcció del jardiner del Municipi Sr. Oliva, y de l' gran nombre de productes artísticament combinats per los Srs. Rigalt y Manjarrés que ostentan llurs variadas tintas en lo Saló Teatre de aquells jardins acompanyats de mostrars de tots los demás útils, eynas y objectes propis pera l' art del pagès, especialment de una bona collecció de màquines agrícolas.

L' atractiu d' aquesta funció aumentá per la circumstancia d' haver-se situat en lo passeig de Gracia, per la

tarda, la copla d' en Ventura que tocá las principals sardanas de son repertori. A la mateixa hora, en la plassa de Junqueras, se celebraren las diversions iniciadas per los vehins de la mateixa, consistens en una corrida de velocípedos adjudicantse 3 premis y altre de hacas ab 4 premis, amés de la elevació de dos globos.— A la nit continuaren las diversions en la mateixa plassa de Junqueras en que tingué lloch un ball publich y la elevació de altres dos globos.

La tranquilla y serena vetllada convidá á barcelonins y forasters a recórrer tots los carrers principals qu' estaban iluminats, presentant en aqueixa ocasió Barcelona un aspecte del que pot ser no s' havia pogut gosar fins ara.

DIA 27.

Després d' haver seguit al dematí recorrent alguns carrers las ja citadas coplas, tingué lloch a la tarde lo concert que donaren las mateixas en lo magnífich envelat de la Plassa de Catalunya y que eridá tant nombrosa concurrencia que moltas personas no pogueren cabre en lo grandió saló.— Las pessas que s' tocaren foren rebudas ab picaments de mans, devent citarse lo gran efecte que produhí la bellíssima sardana *Los au-cellets* que executá la copla d' en Ventura, y especialment est ab la *Tenora*, de una manera perfecta, revelant ab aquesta y altres composicions lo gran esdevenidor qu' espera a la música catalana si 'ls que la conrean saben inspirarse en las fonts populars.

No menys satisfet quedá l' publich de la *Relleu* que tingué lloch en la vetllada d' aqueix dia, precedida de la professó cívica que s' torná a verificar a causa de no haver-se pogut disfrutar d' ella en l' vigília de las festas. La professó composta de comissions representants de cada barri, ostentant cada una un fanal de forma particular, y de la Comissió de firas y festas, y altre del Excelentísim Ajuntament, se dir jí cap a la plassa de Catalunya ahont inmensas onadas de gent afuhian per diferents punts. Fantástich aspecte presentava l' ambit de la plassa, destacant-se sobre la escuritat de la nit las llums de las atxas y las del gran nombre de fanals dels barris. A cosa de las deu se doná la orde de marxa y allavors romperen a tocar las onze músicas y xarangas qu' hi havia allá reunidas, dirigint-se cada una de ellas acompanyadas per los individus que formavan part de la professó a diferents punts de la Ciutat.— Indescriptible era el efecte que produhí als espectadors que s' trobavan en la Rambla de Canaletas y Estudis la tronadora yeu de tants instruments que mesclavan llurs sons ab grandiosa y estranya varietat, y la bellugadissa de las llums qu' anavan y venian en confusio entremitj de aquella mar de gent; y be s' pot assegurar que aquest fou un dels espetacles que mes novetat y mes impresió causaren.

En aquest dia continuaren en la plassa de Junqueras las diversions que s' havian comensat y consistiren en sortija y corrida de caballs, en la elevació de dos globos, y un ball-concert amenizat ab focs artificials.

DIA 28.

Poca novetat oferiren las diversions d' aquest, dia puix esceptuat del altre concert que s' doná en l' envelat de la Plassa de Catalunya, y que, com lo anterior, obtingué gran exit, tocant-se dos novas sardanas *La Rosa* y *Lo Tock d' oració* que meresqué 'ls honors de la repetició, se reduhiren aquellas a la iluminació general per la nit, y a tocar la música del Ajuntament en alguns punts de la Ciutat especialment en la plassa de S. Jaume.

Lo ball que s' doná en lo Gran Teatre del Liceo estigué molt concorregut.

DIA 29.

A las deu se repartiren almoynas als pobres de la Barceloneta, y á las 12 se feu la primera distribució de pans als necessitats de cada districte.

A la tarde passá lo Exm. Ajuntament en corporació á posar la primera pedra del mercat que deu construirse en lo portal de S. Antoni.

En la Barceloneta, y en alguns carrers tingueren lloch en la vetllada varias diversions, y en la plassa de la Constitució estigué tocant durant aquesta la copla ampurdanesa alternant ab la música del Municipi.

DIA 30.

En lo históric saló de Cent en solemne sessió del Ajuntament y Academia de bellas arts, y devant de una regular concurrencia, se col·locá lo retrato del renomado pintor n' Antoni Viladomat en la galeria de catalans il·lustres.

Després de llegits alguns documents pel secretari general de dita Academia, comensá la sessió descobrint lo retrato del célebre artista en lo doser de darrera la presidencia. Lo senyor Fontanals del Castillo y lo R. Pare Francisco de Asis Mestres llegiren dos discursos; baix lo punt de vista históric-artístich lo primer doná algunas noticias fins avuy desconegudas, y baix lo del sentiment religiós, en sentidas paraulas, lo segon.

Oportuna ideya fou la de exposar en lo corredor y entorn del saló, algunas obras de Viladomat; lo seu retrato executat pel Sr. Caba, segons sorteig de dita Academia de bellas arts, per la atinada postura del personatge y la bona expressió del seu rostre, l' autor ha sabut honrar lo seu pinsell ab una obra per molts conceptes recomanable.

La copla de Cardoneda tocá en lo barri de Hostafranchs, y en las plassas de Junqueras y del Cadró com y també en la Barceloneta y en l' Ensanche hi hagué cucanyas.

La copla de Ventura y la de bandurrias donaren un altre concert que, com los dos anteriors se vegé, afavorit per una numerosa y escullida concurrencia.

Per la nit tocaren la primera al passetx de S. Joan, y en la plassa de S. Jaume la segona.

Sens dubte lo que cridá mes la gent fou la funció acrobatica del barri de Junqueras. La plassa de gom á gom y los terrats de las casas circunvehinas contenian á mits d' espectadors ansiosos de veurer al Sr. Camús a travessar lo llibant de 200 metres que al llarch de la plassa se estenia.

En la mateixa plassa se avia durant la nit un boniquissim castell de focs y s' il·lensa una *Montgolfiera*.

En la Barceloneta hi hagué altre castell de focs.

Durant la nit correghueren la ciutat diferents músicas de regiment animant al vehinat ab sas tocatas.

Altras funcions particulars hi hague que no ressenyem per no poder disposar del suficient espay.

DIA 1 DE OCTUBRE.

Per fi, y com á complement de las brillantas festas que acabam de ressenyar, tingueren lloch en est dia las duas festas marítimes, de regata per la tarde é il·luminació general en nostre port durant la nit.

Tres diferents regatas hi hagueren. La primera fou disputada per quatre llanxas, alcansant lo premi la pertanyenta, se 'ns digué, al vapor «Castilla», que arribá al terme de sa carrera en 7 minuts.

Lo segon premi lo obtingué una llanxa del mateix vapor «Castilla». Fou com lo anterior bastant disputat per sola una altre.

La última regata tingue lloch poch després, y entre

las tres embarcacions que apertiren lo premi surtí per fi vencedora la del vapor de guerra «Lepanto» Las que las tripularen pertanyian tots á nostra marineria de guerra.

La il·luminació de la nit, dexá molt que desitjar per mes que altre hajan dit alguns diaris de la localitat. Los focs que s' dispararen, si be de valor, foren molt escassos, atesa la importancia ab que la tal festa anunciá s' havia. Lo principal atractiu que tenen eixa mena de espectacles está en sostenir continuament la emoció dels espectadors y aixó no se feu. Mes haguera valgut que los que se van dispará ho haguessen estat en 30 ó 40 minuts que no pas l' haver volgut fer llarga una funció que per sa naturalesa deu esser sumament curta.

Altres vegada la copla ampurdanesa doná concert en lo envelat conseguint bona concurrencia.

Estas han estat las festas ab que Barcelona ha galañejat als forasters de tot Catalunya y fora de ella, que á ella han assistit. Si 'ns hem vist honrats per tanta concurrencia ho debem en primer lloch als esforços de la Junta Directiva de las firas y festas, y en segon als de las empresas de tots los carrils á las que y á la primera desde aquest humil lloch tributem las mes espressivas gracias, nosaltres que en las festas veyem lo despertament del esperit autònom que tart ó aviat nos portará una era de felicitat y gloria.

EXPOSICIO ARTISTICA.

Si no de sobras concorreguda, prou triada al menys se presenta la exposició que, en lo local destinat á est objecte, s' es oberta ab motiu de las presents firas y festas populars de Barcelona. Ab tot, si deguessem entretenirnos en ressenyar tot lo que hi ha esposat, tindriam tasca llarga; y axis sols nos detindrem en lo que hi sapigam veure de mes importancia, que no per açó será tant poch relativament ab las exposicions que d' un quan temps en ça s' han celebrat en esta capital.

Siguemhi, donchs, y comensem per la primera sala que s' trova al entrar, dedicada exclusivament á la arquitectura. Pobríssima hem trovat nosaltres aquesta secció, tant en lo nombre dels treballs presentats, com en llur qualitat y fins ecxecució; y a fe condol que Barcelona no hi estuga millor representada, majorment quan creyem nosaltres que, ab una mica menys d' apatia per part dels artistes arquitectes, podria nostra ciutat presentarse en est punt esplenida. Nosaltres sentim de veras lo silenci de nostres arquitectes y confiem en que l' any vinent pot ser correspongant millor als desitjos de la Societat que celebra tais exposicions y del públich que hi concorre.

La sala gran, que es la segona que s' trova, está ocupada per quadros, y algunas esculturas en sa part central. Després de recorregut tot lo llarch del saló, miradas detingudament una per una todas las obras de pintura que l' omplan, direm lo parer que 'n tenim format. Dels quadros que ja en altres exposicions habiam vist y forman també part d' aquesta, no 'n parlarem, putx ja en números ben atrassats d' est periodich nos en ocuparem. Entre 'ls que hi son vinguts per primera vegada, ocupa l' un lloch preferent lo paysatge (recoret de la montanya de Montjuich) degut al pinsell del senyor Martí y Alsina, quadro d' acabada ecxecució, estudiadíssim de la naturalesa, hont aquexa hi llueix ab tota la veritat de color y forma que s' pot desit-

jar. Del mateix autor hi ha també un altre paysatge de molta valentia hont lo barranch de nostras montanyas se retrata ab tota sa aspror, una marina (recort de un dels últims temporals) verdaderament notable per lo difícil, y alguns altres quadros, entre ells duas figuretas de molt bon color y model-lat, bocets segons tenim entés d'altres dos quadros mes grans. Lo conegut paysatgista de Madrid, senyor Haez, hi ha exposat una de sas obras en la que nos ha presentat una fondalada casi herma; y apart de que 'l quadro es bastant abocetat, hi hem trovat, ó millor endevinat, cert amanerament no sols en lo modo de fer sino fins en la manera de veurer y presentar la naturalesa. Quatre quadros relligiosos y alguns retratos fets tots d'un mateix istil nos havian cridat l'atenció mes per lo que volen ser que per lo que son, y d'ells no ens ocupariam si no haguessem vist després que portaven la firma del renomnat pintor, lo senyor Mercader. Si hem de dir la veritat, teniam formada altra idea d'aquest pintor y 'ns caygueren, com vulgarment se diu las alas del cor al veurer son nom al peu dels quadros citats. Imitació d'estil de altres pintors célebres, formas desgraciadas, colors falsos y sempre convencionals y composicions desencaxadas, açó es sols lo que hem sabut veure en los quadros de est autor. Que se 'ns dispense la claretat, mes diém lo que hi conexém. Per lo molt que se n'havia parlat, y pels estudis qu'es de suposar haurá fet lo senyor Urgell, nos ha sorprés també la vista de sos quadros y quadrets. Per aquest autor, la naturalesa es un panorama ab molts ulleras, mes ab una sola d'oberta per ell, y axís tot ho veu del color del mateix crestatl y tot ho sent de la mateixa manera. Sa marina gran no 'ns ha fet cap efecte; la sorra, la mar, lo cel, las barcas y fins las figuretas, tot nos sembla glassat per forsa; mes ja ho hem dit: ho ha vist ab est crestatl y axís ho ha fet. Lo senyor Ferran hi te un quadro de costums catalanas molt estudiadet, però en alguns punts un xich dur de forma y massa envidriat de color tot ell. Lo senyor Armet nos ha ensenyat també lo mateix de sempre: paysatjes mol ben fets, mes sense un alé de ayra y velats per una capa de fum que li esmortuix los colors. Una posta de sol ab unas casas en primér terme, es lo paysatge qu'ha esposat enguany lo jove pintor, senyor Urgellés, de bona entonació y suma pulcritut. Al seu costat, hi figura lo quadro del senyor Padró (Ramon) del embarch dels voluntaris catalans pera la isla de Cuba. En tot ell s'hi nota una certa vaguetat de color y una poca ficsesa de dibuix, que fá que no 'ns dexe del tot satisfets. Ademés hi hem trovat á faltar l'estil propi de tot autor, de manera que compareix lo quadro com si fos de mes d'un. Lo que 'ns ha complagut es lo rètol catalá que l'autor ha fet posar en lo march, mes á mes quan esta obra está destinada á lluhir en las parets de nostra Deputació Provincial. Lo senyor Torrecassana hi ha portat també alguns quadros, y entre ells un paysatge y una marina. Lo primer te alguns tochs que li donan caràcter, mes lo cel nos ha semblat dur, y poch veritat. La segona, molt abocetada, está feta ab soltura y s'hi veuen bonas disposicions. També Valencia hi ha tingut sa representació en los dos quadros del senyor Gomar en que, dexant apart l'idea qu'ha mogut al autor, son de bon colorit, fets ab facilitat, aprofitant los descuyts en lo pintar, y en lo de la locomotora ha sapigut trauren tot lo partit possible; en lo quadro *Las quintas*, del Sr. Miralles, bocet de grans dimensions que reëlo disposició en l'autor, sobre tot en la agrupació de las figuras y disposició general del quadro; y alguns altres. També figuren en esta exposició algunas obras del senyors Gomez, Duran, Teixidor, Galofre, Vayreda, Borrás, Pinazo, Rigalt, Rivera, Batistuzzi, Benavent, Planella, Fibó y

altres, notantshi en general bastant estudi. La secció d'escultura es també com la de arquitectura, pobla. Fora d'algunas figuretas y bustos del senyor Roig, y un bonich estudi de musculatura del senyor Santigosa, poca cosa de mes queda per veure.

En la tercera sala, ocupan las parats aquarel-las dibuxos, grabats y fotografias. Entré las primeras cap n'hi hem sabut veure que valga la pena de ferne menció. Entre 'ls dibuxos se n'hi veuen alguns del senyor Rabadà fets ab molta netetat y fácil correcció. Los grabats son pochi y molt adotzenats. En las fotografias se n'emportan la millor part los senyors Laurent y Rovira los qui entre las molts que hi tenen n'han esposada alguna de edificis de esta ciutat y de Catalunya en general, molt netas totas ellas.

Lo públich de Barcelona y molts forasters han acudit fins ara á visitar esta esposició, sortintne ben contents. Nosaltres axís mateix, y sols desitjem que no's fassen tant de tart en tart pera poder mes sovint veure las obras de nostras artistas qui veyent los bons resultats de semblants esposicions, bé s'acuytarán á durhi llurs quadros.

Barcelona, Setembre del 1872.

M. y P.

EXPOSICIÓN AGRÍCOLA.

Anem á fer una ressenya general dels productos que mes descollan en lo local dels Camps-Eliseos, punt destinat per l'Institut Agrícola Catalá de S. Isidro per exposició dels que se cullen en nostre país.

En la impossibilitat de donarla detallada, ja que seria impossible ferho en un sol número, direm en globo lo que mes crida la atenció dels concurrents.

A la entrada ja ensopeguem ab un espositor que ha donat un caràcter sever y elegant á la portalada fentla ab combinacions de mahons foradats, industria nova que pot ser de molta utilitat pera las pallissas y altres dependencias rurals que necessitan ventilació ó temperatures constants. Remata dita portalada ab objectes de jerrer que produexan un bonich efecte.

Una volta dins, dexe veurers enfront un local destinat pera bestiar caballar que s'atmeterá desde 'l 18 al 22 de Octubre. Pera llavors, que també podrem observarhi las demás menas de bestiar, remetem ja desde ara al lector. Seguint la mateixa via, se trova á la dreta una gabiá pera esposar aucells y lo saló destinat á las plantas vivas, ja d'utilitat, ja d'adorno, y á las fruytas del temps produhint un conjunt molt bonich. Enfront d'aquest saló hi ha esposada l'aygua dos Dos-Rius ab alguns dels aparatos de que's serveix la companyia. Un poch mes enrrera, ha utilisat lo Sr. Fita una plasseta per mostrar al públich alguns efectes per adorno de jardís.

Entrem á la gran plassa, convertida avuy en hermós jardí baix lo acertada direcció del Sr. Oliva qui ha introduhit del entranger la composició y trassat de jardins, en qual centro destaca un surtidor d'un raig d'aygua que puja molt. Al entorn del edifici destinat propiament per exposició s'hi trovan unas casetas de palla pera 'ls animals doméstichs, un local destinat al bestiar porquí, altre pera 'l boví y un altre pera 'ls coloms, al costat del que hi ha un aparato del Sr. Cucurny pera la incubació artificial dels ous de gallina y altres objectes de terra refractaria que no dexan de cridar la atenció. Aprop de axó, lo Sr. Clausolles esposa un contador d'aygua ab molts privilegis per la seva exactitut, pus que siga la

que vulga la pressió, dona sempre la mateixa quantitat d'aigua en un temps fixo. Dessota d'un porxo, col·locat en la plassa, hi ha una loco-bomba del Nou-Valcano, variats aradares de Figueras y una premsa de «La Maquinista Terrestre y Marítima.»

Si donat aqueix cop de ploma tant per demunt dels objectes de fora, passem a fer lo mateix ab los de dins ó sian los que formen verdaderament la exposició agrícola propiament anomenada; no podem menys de notar a la entrada uns grups de plantes d'adorno qu'ha esposat lo Sr. Oliva, jardiner de l'Ajuntament, qui ha introduhit una nova industria en lo ram de la floricultura, pintant de diferents colors algunes plantes gramínees, que sens dexar de ser usuals, produhexen molt cop de efecte.

Ficats dins lo teatro convertit avuy en exposició, veurem com la platea 'ns representa un taller de maquinaria, l'escenari un magatzem de vins, ab las parets y sostre forrats d'objectes d'espert y la galeria un mostruari de fustas, cereals, llegums y fruitas.

A la planta baixa hi ha una gran colecció de màquines del Sr. Fernando Puig; una premsa pera vi, oli y altres usos, a la que la pressió la mateixa caballeria al temps de moldrer las olivas, quals aparatos son dels Srs. Valls germans; una colecció de farratges del escuadró d'artilleria de la remonta del Hospitalet; unas mostras del *Guano catalá artificial* y materias pera la elaboració de fems. Al pujar a l'escenari lo Sr. Joaquim Casas té esposats una gran porció d'objectes de sistralleria que treuen l'aspecte teatral dels palcos del prosceni. Una vegada dins l'escenari vegem surors esposats per los senyors Salvador Vidal, Jaume Oms de Blanes, Joseph Guító y Vall-Mobera de Romanyá y una gran colecció de taps de suro esposats per J. Rifá y Comp.^a de S. Feliu de Guixols; lo Sr. Joseph Banús de S. Genís de Vilasar, presenta la «canna indica» cultivada fa tres sigles per la confecció dels rosaris, de quals grans s'exporta a diferents punts del globo, la quantitat anual de 250 hectòlitres; las conservas de n. Joseph Luna; los pans ó dexas de llinosas, sésam, cotó, cacahuet, etc., de la fabricació dels olis, etc., per aliment del bestiar que presenta n. Xiqués, fabricant y refinador d'olis. Al centro de l'escenari s'hi trova una colecció tan variada de vins y olis que difícilment pot compendrer's en aquesta ressenya.

Lo Srs. Puig y Llagostera germans, per las olivas, vinagre y olis; lo vi Vermouth catalá de Sallés; vins de n. Dalí de Vilanova; vins generosos de Joseph A. Nicolau de Martorell; olis y vins d'estudi de n. Francisco Gil de Reus; oli de olivas refinat de n. Manel Porcar y Tió; olis purs de n. Joan Fornell; lo célebre vi grech del Dr. Font y Ferrés; la típica malvasia de Sitges del Srs. Bernardino Llopis, Joan M. Bofill y Puig de Galup; l'anomenat moscatell de n. Juan M. Bofill; vinagre natural de n. Joan Pujol; la colecció de vins de n. Garcia; vins tractats ab lo sistema Pasteur per En Bonaventura Castellet de Tarrassa; vins d'estudi pera millorar los de la comarca de n. Teodoro Creus de Vilanova y Geltrú; los vins de n. Castell del mas; los de n. Joseph O. Doderó de Pomar de Badalona; vins del Priorat del mas de n. Simó y altres que dexem per no molestar mes l'atenció dels lectors. Baxant l'escenari s'hi trova «La Agricultura catalana» fàbrica de fems complets; una porció de botas y barrils esposats per la subdelegació de Reus y una colla d'objectes de fusta, com forcas, palas, etc. de la Sra. Madrona Chius del carrer dels Boters; ocupan una gran extensió las màquines agrícoles d'Amador Pfeiffer; uns estudis fets per n. Agustí Vilaret de Blanes, pera fabricar vins espumosos; mostras de vins de n. Eduard Duran de Llanvaneras tractats per l'electricitat; tubos de chapa y betum combinat per conductos d'aigua y

gas de Soujol Janoir y Comp.^a; màquines pera axafar los raïms de n. Bernardino Alcañiz de Manresa; una bomba de n. Florensa; tuberías inoxidables de n. Manel Tomas de Vilanova y Geltrú; pesos y mesuras del nou sistema, de n. Miquel Artés; màquines agrícoles de Mr. Peyronnill; cardas de Torrellad y Comp.^a de Sabadell; una bonica colecció d'objectes de corda de canem per Joseph Cumenja; los filats y textils de canem del Srs. Marqués, Caralt y Comp.^a; un aparato de n. Nicolau Petre mogut per l'aigua; la «Trinchadora de banys y cascots de bou» fàbrica de n. Fidel Mogas; ura gran colecció d'abonos per las terras presentada per Andreu Estruch segons lo sistema de Mr. Georges Ville; l'Isaura ab una gran colecció de pesos y midas del nou sistema; una màquina per omplir, rentar y tapar ampollas; una de trinehar palla de «La Maquinista Terrestre y Marítima»; la subdelegació de Vilanova y Geltrú ha presentat un notable herbari y colecció de serments de las varietats de cep cultivadas allí; En Manel Arquer tubos continuos de plom; En Francisco de Paula del Villarplano; de dependencias rurals; los preciosos cuadros de raïms tipos pintats per Mirabent; un plano tipogràfic alsat ab brújula y cartabó per son propietari l'Exm. Sr. Francisco Casanova; una fotografia d'una varietat nova d'un raïm presentat per En Bonaventura Castellet de Tarrassa, anomenada tintorer-híbrido; lo plano de Benizafá, terme de la Puebla, provincia de Castelló, propietat de n. Matel Córdoba y Miquel ab uns magnífics detalls de Geologia, Topografia, botànica y alturas y un tall geològic de la serra de Sta. Escolástica; un cuadro sinòptic de las varietats dels ceps de la zona marítima de la provincia de Barcelona per En Manel Martorell y molts d'altres que seria per demás anomenar.

Anant cap dalt a la galeria, lo primer que s'hi troba es una magnífica colecció d'un estudi ab la cria del cuchi desada feta per En Llausàs; un estudi sobre la influencia de la llum en la vegetació fet ab lo blat de moro per los Srs. Tobella y Riera; un estudi comparatiu d'alguns abonos en la sembra clara y espessa del blat de moro feta per En F. Xavier Tobella; la secció de l'escuadró de la remonta d'artilleria de Conangell presentat una colecció de farratges, cereals y llegums; una palla de blat mastall cultivada pels asientos de cadira, pendrer begudas y fer gorras de cop, de la Sra. Teresa Saurí de S. Vicens de Llanvaneras, qu'ha introduhit aquesta nova industria agrícola, que podria ser de gran porvenir; un tap per facilitar lo desprendiment del gas ací carbònic é impedir l'introducció de l'ayre atmosfèric durant la fermentació dels vins, y un gra preparat per la sembra, segons lo sistema «Le Contoux» per l'incansable é intel·ligent Teodoro Creus de Vilanova y Geltrú; la fibra textil de l'ortiga cultivada en lo Poble Nou per Rafael Pineda, qui ha presentat textils fets ab la mateixa; unas sebas de n. Gatell d'Altafulla y de n. Ramon de Casanova de Lliassá de Munt; una gran colecció de cereals del marquès de la Quadra; uns alls grandiosos de la viuda y fills de n. Felix Ciervo; una gran colecció de fustas y cereals presentats per la subdelegació de Lleyda, junt ab fruitas del criadero del Camps-eliseos y de l'antic criadero de n. Francisco Montané de Lleyda; la colecció dels fruyts usuals que s'hi cullen en casa de n. Joseph Tobella de S. Pol de mar, entre ls que descollan un plátano ab fruyt cultivat a l'ayre lliure y la pita empleada com a forratge d'hivern ab molt ben éxit des de l'any 1850 y cultivada fa tres anys al mateix objecte; la subdelegació de Figueras exposa una lliga ó basch per agafar aucells extreta de la pell dels *acebos* de la montanya de Recasens, (Girona) que s'hi ven a 9 rs. kil. tenintne existencia de 3200 kil. lo Sr. Joseph Soler, qui presenta també socas de bruch pera fabricar pipas de fumar, tallantne de 5 a 600 pessas

diàries, y una colecció de cereals de la Granja-escola de Fortianell; la subdelegació de Vich per la bonica colecció de fustas, cereals y llegums, y la mostra d' un estudi de la seda feta per 'N Salarich lo propagador del Bombix-Yamamai ó sia cuch del roure; la gran colecció de mostres de fusta de las provincias de Barcelona y Girona recullidas per N' Ildefonso de Casanova en sas hisedas; las espardenyas de 'N Felix Roca y 'l brassolí de cánem que sols se fila en Blanes, d' ahont se surtexen los francesos; las conservas alimenticias de P. Burguet especialment los pebrots sense gust picant de la fàbrica «La catalana» de Blanes; las espardenyas de 'N Salvador Grané d' allí mateix; la colecció d' atmetillas y la llavor inglesa de patata de 'N Miquel Martorell y Peña de Calella; lo rastell-receptor per 'l bestiar de llana (sistema Domingo) que economisa un 25 p/o de forratxe sobre 'ls demes sistemes, la inmillorable colecció de fustas en forma de llibre ahont pot apreciarse lo treball de la naturalesa, lo mecánich de fuster, serrador, torner, ebanista, las fullas, lo fruyt ó llavor de 'l arbre, los animals que 'l atacan, medis de combatirlos, ja que 'N Francisco Domingo ab la seva activitat é incansable zel en l' estudi de l' agricultura pátria, ha posat en práctica sos treballs en la colecció de las fustas que cultiva en S. Quirze de Besora, le cultiu de la patata *nyamara*, la colecció de cereals, llegums, farratxes y blats de moro (5 varietats,) la de llanas de las rasses del país y creuadas de merina, la *ortiga utilis*, los magnífichs cuadros de rotació de cullitas, d' esperiments agricolas, los tubos d' un metro d' altura ab mostres de las capas de terra á la mateixa profunditat, en fi, moltes altres cosas que sols lo intelligent pot apreciar y la gran afició de dit Sr, por empèndrer; la Granja-escola de Barcelona ha presentat una colecció de cereals y farratxes; de Palou 'N Rafel M.ª de Duran la pita en rama per embastar y texir, canem y vi ranci pur de la cullita de 1801; la colecció de patatas per la confecció de la fécula que 'ls Srs. Clavé germans han establert á Camprodon; 'N Felix Bertran unas patatas llarga de molt bona mena; los esperiments agricolas práctichs presentats per lo propietari 'N Lluís Balaguer de Gabá y los vins y olis de 'N Castell de Pons.

Axó es lo que á primera vista pot cridar l' atenció del concurrents; mes avans d' acabar no puch menys que fer constar lo bon zel y activitat de l' Institut Agrícola Catalá de S. Isidro en cuestions d'exa naturalesa y al mateix temps l' acertada direcció en portar á cap un assumto de tanta importancia per la mare-pátria, que agrañida donará sempre un vot de gracias als iniciadors de la esposició agrícola, que han sapigut demostrar publicament, que Catalunya no es la última en adoptar los adelantos moderns de la agricultura.

F. X. T. y A.

MIRACLE.

Una jove que n' havien á ca 'n Coll, fa molt de temps, perdía jay! les criatures totes d' una á una arreu.

Ananthi per la septena prega á la Mare de Deu de Rocaprebere, prega que la septena visqués.

Naix al mon fort y viable, no maleute lo infantet, quan á l' hora menys pensada com los altres se 'n va 'l cel.

Desperañada la mare diu: «La Verge me l' ha prés al meu fill de mes entranyes! També jo li pendré 'l seu.»

Leix al nin mig quatre ciris ajagut los peu juntets dins de sa cambra, la porta ab clau ferma del carrer.

Puja amunt Rocaprebere, y á la hermita, del esquer braç d' aquella sancta Verge lo seu nin Jesus li pren.

Fugint baixa la montanya, oja l' ayre infantils veus, de Torelló les campanes, plors abaix l' aygua del Ter.

M' esse' á casa d' arribada gran miracle! al nin aquell qui leixás, penjat l' ovira d' un barró del portalet.

Uy Jesus! la pobra d' ella riu y plora mes dient:

«Si acó n' havia de véurer... no podem demanar res.»

Yes així. Fo aytal la pressa ab que á la Mare de Deu torná són filló la jove que li leixá en lo braç dret.

LLORENS DE CABANYES.

(DE UNA TRADICIÓ POPULAR.)

ANÉCDOTAS Y CURIOSITATS LITERARIAS.

Lo gran artista Miquel Angel tenia motius de queixa de cert Sr. Biaggio, mestre de ceremonies del Papa Pio III, que buscava totas las ocasions de ferlo despreciable als ulls de Sa Santetat.

Pera venjarse Miquel Angel, lo retratá en son quadro, lo *Judici final*, en figura de condemnat, posantli unas enormes orelles d' ase.

Biaggio se 'n quexá á Pio III, y est li preguntá en quina part del *Judici final* l' havia posat Miquel Angel.

—A l' infern, digné Biaggio.

—Ho sento moltíssim—contestá 'l Papa—si hagnés estat al purgatori, allí hi tinch algun poder; mes á l' infern, *nulla est redemptio*.

Veus aquí perquè 'l Sr. Biaggio s'ha vist condemnat á l' immortalitat.

Un filosof molt instruit se trojava ocupat en sos estudis, quan entrá una noya á demanarli un xich de foch.

—No tens mes que pendre 'l contestá 'l filosof buscant per l' habitació un objecte en que pogués portarlo.

Mes la noya no s'en cuydá; s' dirigí á 'l braser, se posá un poch de cendra en lo pomell de la mà y ab l' altre hi colocá damunt quelcunas brasas. Al véureu lo sabi dexá caurer sos llibres y esclamá plé d' admiració:

—Ab tota ma ciencia, no se m' haguera ocorregut aqueix método.